

ченик св. Онуфрий Габровски. Когато през май 1820 г. се завръща за кратко в Габрово, той донася преписите на службата и житието на канонизирания за светец габровец. По пътя на духовното му израстване в края на същата или в началото на следващата 1821 г. е удостоен в архимандритско достойнство¹⁶. Важен етап в неговата духовна дейност е създаването на двата габровски манастир - Соколския „Св. Успение Богородично“ и Девическия „Благовещение Богородично“, за напредъка на които посвещава близо 30 години от живота си¹⁷.

Каноничното право забранява участието на духовни лица в политически акции. Но вярата, чувството за дълг към отечеството и нуждите на българина са основанията на архимандрит Йосиф с благословията му в Соколската Света обител да проведат своите заседания съзаклятниците от Велчовата завера през 1835 г. А в 1856 г. Никола Филиповски (Дядо Никола) нарежда въстаниците от околните габровски села да се съберат в манастира, откъдето изискал и голямо количество хранителни продукти¹⁸.

С част от габровското възрожденско духовенство, Й. Соколски съдейства за развитие на българската духовност като спомоществовател на училищна книжнина. Той предоставя волна помощ от 500 гроша за българската църква в Цариград¹⁹; подкрепя с пари и храна български младежи; издейства стипендии, подпомага за настаняване в учебни заведения; улеснява дякона си Тодор Икономов да завърши духовно образование²⁰, а Райчо Каролев през 1863 г. да постъпи в Киевската духовна семинария, а след това да завърши Духовната академия²¹.

Освен стремежът му да подпомага младите да продължат образованието си в Русия, около средата на 30-те години на XIX в. създателят на Габровския манастир открива в светата обител килийно училище за подготовка на послушници. Замислено като етап от създаването на духовна семинария, в него е привлечен за учител йеромонах Неофит Хилендарски Бозвели. През лятото на 1837 г. той напуска Соколския манастир и много скоро училището замира поради липсата на добре подготвени учители. Намеренията на Й. Соколски за откриването на богословско училище намира ново проявление през 40-те години. След като издейства през март 1847 г. от Търновския митрополит Атанасий разрешение, той започва обхождане на епархията за събиране на помощи, необходими за осъществяване на идеята²². Неуспехът не слага край на опитите на Й. Соколски да действа за откриването на духовно училище. През 1848 у него се оформя нова идея да подчини Соколския манастир на руското правителство, а то да организира богословско училище. Архимандрит Йосиф търси най-напред съдействието на Николай Хр. Палаузов, срещу което му обещава, че ще го провъзгласи за първи ктитор на ма-